

Csík – Gyergyó – és a székely nevek eredete.

Írta: Görög Joachim szentszéki tanácsos, gyergyószentmiklósi örmény szertartású plébános

Nyomatott a Kossuth-Könyvnyomdában Gyergyószentmiklóson, 1914.

Forrás: Tarisznyás Márton Múzeum, Gyergyószentmiklós. Leltári szám: 224.

„Csík”, „Gyergyó” és a „Székely” nevek eredete.

Sok ideje már, hogy a tudós világ fürkészi, forgatja, boncolgatja ezeket a neveket, hogy elfogadható magyarázatot adjon eredetükről, de a kutatás és vita mindezekig befejezve nincs. Különösen a **székely** nevek megfejtésében buzgólkodtak legkiválóbb tudósaink, mert ezen az ösvényen aztán magának a székely népnek az eredetéhez is eljutottak volna, amelyről kötetekre menő értekezések gazdagítják ugyan irodalmunkat, de a székely népnek eredetét s a székely névnek az értelmét minden kétséget kizáró módon megállapítani maig sem sikerült.

Felkutatnak, megrostáltak minden okmányt, amely valahol napvilágra került, de az okmányok nagyon szűkszavunak bizonyultak a talány megfejtésében.

Legújabbban a **Gyergyó** név eredete van a szőnyegen s a hónapok óta foly a vita napisajtóban, folyóiratokban és röpiratokban arról, hogy „**György-jó**” (folyó) vagy „**György-jó**” (java) volna-e a **Gyergyó** értelme, de a vitatkozás eredménye csak a nyelvészkedés érdekes tornájának nem közönséges élvezete maradt.

A Csík nevet már nem is bántják. Erről már Csíkvármegye történetének egyik legalaposabb ismerője néhai, való Becze Antal megírta, hogy mély homály fedi. **1)**

Valóságos vakmerőség volna tehát ezekhez a nagy kérdésekhez hozzászólanom, ha a kulcs mely kezemben van, teljes pontossággal nem találna abba a zárba, mely ezeknek a neveknek titkát oly féltékenyen őrzi.

Ez a kulcs pedig az örmény nyelv, amelynek segítségével – meggyőződésem szerint – a titok zára felpattan.

1) Pallas Lexikon

7. oldal

De lássuk most a „Gyergyó”-t.

Gyergyónak a neve örményül: Dsurdsav (Dsurdsov)

ez pedig nem a latin Georgiusnak (György) felel meg, mert ennek a neve az örménynyelvben Kévork.

Hasonlóképpen nevezi a Duna melletti Gyurgyevót, a Trencsén megyei Gyurgyóve-t (mai neve Gergőfalva), a bácsmegyei Gyurgyevót (ma Sajkásgyörgye) és a temesmegyei Gyurgyevót (ma Székelykeve) amelyek mind ugyanegy jelentésűek.

Kétségtelen bizonyosága ennek az állításomnak az, hogy latinul is e két név (Gyurgyevó és Gyergyó) teljesen azonos.

A Gyergyó névnek a régi oklevelekben előforduló nagy változatossága mellett is a latin írok által használt rendes alakja: Girgio.

Actum in Girgio Szent-Miklós 1 a fanuarü 1499. Georgius Ferenczi sacerdos de Girgio. Ecclesia S. Nicolai in Girgio **1)** Girgio székben **2)**; girgiai lófejek **3)**. Mikor pedig Báthori Zsigmond erdélyi fejedelem 1595-ben Bulgáriában, a székelyek segítségével, akik harci szokásuk szerint Jézus és Mária nevét kiáltozták, Tergovistát bevette, a törököket üldözőbe vévén, közülök mintegy 5000-et Gyurgyevó-nál = Gyergyó-nál „ad Girgionem” részint a vízbe fullasztott, részint kardélre hányt, úgy hogy a Duna medre a megölt állatok és emberek hulláitól vérrel vegyült és úgy megtelt, hogy folyásában meggátoltatott. **4)**

Gyurgyevónak a neve tehát épúgy mint Gyergyónak: Girgio.

És mit jelent ez a Girgio – Gyurgyevo – Gyergyó?

Gyurgyevónak a magyar neve Szentgyörgy. A genuiaiak alapították a XIV. Században San Zorzo (Dsordso) néven **5)** (Régi török neve Jerkőj=Györgyfalu, Györgyfalva.)

Tehát a Gyergyó névben is a Szentgyörgy neve rejlik.

Okmánnyal is bizonyíthatom.

A gyergyói esperesi kerület kéziratában lévő történetében olvasom, hogy 1524-ben Lőrincz esperes így írta a nevét:

1) Veszely: egyháztörténelmi adatok. 125.

2) Szék: Okl. VI. 123.

3) Szék: Okl. V. 243.

4) Tergovitam, Siculorum suorum sacra bellandi ritu Jesu et Mariae Nomina inclamantium virtute expugnavit, Turcarum insecutus exercitum, ad Girgionem quinque eorum millia partim aquis mersit, partim ferro caecidit tanta edita strage, ut Istri alveus aniumalim hostiumqve caesorum, cadaveribus opletus ac multo cruore immixtus cursu suo inhiberetur. (Ortus et progressus variarum in Dacia gentium. 1730.)

5) Pallas Lexicon

8. oldal

Laurentius Presbyter de Olahfalw, Plebanus de Kys Azzon, ac Vice Archidiaconus Sedis Chyk Szent Gyorgyo, ac Kazzon.

(ez a Kisasszony Rákost jelenti, mert a rákosi templom Mária születéséről (Kisasszony) van elnevezve. Régi neve Kisasszony egyháza.)

A Györgyből pedig úgy lett Gyergyó, hogy a Györgynek régi (1253) alakja: Gyurg, Gurg **1)**, a birtokviszonyt jelentő szláv „ov”-val egyesülvén (Gyurgyov), a „v”betűnek lekopása után megmaradt a Gyurgyó s a magyar hangtörténet szerint az o-ra változott u-ból Gyergyó; mint pl. Csurgo-Chorgow-Csorgó **2)** Jakab (Jacobus)ból Ják-Jáku-Jakow-Jákó.

Brez, Brezov-Brézó, Milkov-Milkó, Bakov-Bákó, Zantow-Szántó, Birow-Biró, Brassow-Brassó. Csikvármegye levéltárában 1712-ből a gyergyói vonómarhákról kiállított adófizetési lajstromban az összegezés így szól: Tota summa pecorum Gyergyoviensium. **3)**

A helynevek latin „oviensis” végződéséről pedig bizonyosan tudjuk, hogy azon helynévnek magyarul „ó”-ban végződő alakja a szláv „ov”-ból származott.

Somlyó is a Samolov-ból keletkezett (szabadon, magára álló hegyet jelent).

A „Gyergyó”-nak különféle változatai aztán a Gyurgyó-ban (vagy szlávosan u nélkül Gyrgyo **4)**-ban) lévő „y”-nak régi szokás szerint „ij”-jel való írásából származtak.

Így írtak Chuk helyett Chijk, **5)** Zolyom helyett Zolijom **6)** Somlyó helyett Somlijo, **7)** Lisznyo helyett Lyznijo, **8)** Besenyő helyett Bezenijo **9)** stb.

(Ez a „j” betű vezeti félre a György-jó mellett harczolókat.

Gyurgyo helyett Gijurgijo

Gyorgyo helyett Giorgio

Gyrgyo helyett Gijrgijo

Később a j-nek kihagyásával az y-t i-vel írván, létrejött a Girgio és ebből a Gyergyó.

- 1) Magyar Nyelv X. évf. 256. 1.
- 2) Szamota- Zolnai Okl. Szót.
- 3) Szék Okl. II. 215.
- 4) Szék Okl. VII. 157.
- 5) Szék. Okl. II. 259
- 6) Szék. Okl. I. 77.
- 7) Szék. Okl. II. 272.

8) **Szék. Okl. II. 223.**

9) **Szék. Okl. I. 169.**

9. *oldal*

Kitűnő példája ennek a Gyergyóban nagyon ismerős székely család név: Kercsó, magyarosítva Bogos.

A szlovén grcsa, krcs (bog)-ból lett a grcsav=krcsav (bogos);

S miként a gy-t gij-jel, úgy írták régen a cs betűt chy=csij-jel: Csicsó= Chijchijo; Kacsó=Kachijo.

Így lett a Krcsav (Krcsau)-ból Krcso, Kircsijo, Kircsio, **1)** Kerchio, **2)** Kercsó.

Hasonlóképp lett Gyrgyo-Gijrgijo-Girgio- Gyergio és Gyergyó.

Jelentése pedig azonos a Gyurgyove, Gyurgyevo jelentésével, amelyek a Szentgyörgy névből származtak.

Innen kapta az április végén Szentgyörgynap táján hazánkban költöző madárka is a nevét: Gyurgyóka.

1) Veszely: Egyháztört. Adatok 142.

2) Szék. Okl. II. 269.